

Integracja szkolnictwa wyższego prawniczego
Ukrainy z europejską przestrzenią edukacyjną –
wyzwania bezpieczeństwa wewnętrznego
w czasie stanu wojennego

Інтеграція вищої юридичної освіти України з
європейським освітнім простором –
виклики внутрішньої безпеки під час
воєнного стану

Redakcja naukowa:
dr inż. Piotr Ponichtera,
dr Zoia Sharlovych

Łomża 2023

Литвиненко А. С. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ГІДНОЇ ПРАЦІ У ПРАВОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	152
Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. КВАНТОВА ФІЛОСОФІЯ КРИПТОСИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК СПЕЦІАЛЬНО-ВІЙСЬКОВА ФОРМУЛА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: ЕНТРОПІЙНИЙ ПРОЦЕС ІНФОРМАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ ЗНАНЬ	156
Любавіна В. ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОВЕДЕНОСТІ ВИНИ У ЗАКОНОДАВСТВІ СУЧАСНИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	161
Myronchuk Z., Andrushko R. FORMATION OF A NEW PARADIGM FOR THE TRAINING OF ACCOUNTING AND TAXATION SPECIALISTS UNDER THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES IN UKRAINE	165
Мусіюк Т. В. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ..	169
Павленко Т. А. ПРОТИДІЯ РОСІЙСЬКІЙ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ: ДОСВІД КРАЇН ЛЮБЛІНСЬКОГО ТРИКУТНИКА	173
Павлова А. ОСМИСЛЕННЯ ВІЙНИ ЯК ДЕСТРУКТИВНОЇ СИЛИ Й СУСПІЛЬНОГО ЗЛА В УСНІЙ ТРАДИЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ	177
Панаско Ю. І. СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СПРАВЕДЛИВИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН	181
Пахольчук О. П. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ З ПИТАНЬ ДИТЯЧОЇ ХІРУРГІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	184
Пивоваров В. В. ОСВІТА ЯК ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНІЙ ПОВЕДІНЦІ І НАСТУПНІЙ ПЕНАЛІЗАЦІЇ У ПОВОЄННИЙ ЧАС	188
Пілюгіна Т. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРАВНИЧОЇ ЛІНГВІСТИКИ У ВІТЧИЗНЯНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	190
Плотнікова А. В. ЩОДО СОЦІАЛЬНОЇ ОБУМОВЛЕНОСТІ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ПОСОБНИЦТВА ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРУ	193
Подуфалов П. ОСНОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА	197
Поляков А. О. ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	200
Проневич О., Коляда Т. ЛЕГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	204
Раневич О. ДО ПРОБЛЕМИ ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ У СФЕРІ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	211
Резенкіна Н. О. ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	214
Рим О. ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ РЕАГУВАННЯ НА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ОСВІТИ	217
Рудницька О. ЮРИДИЧНА КЛІНІЧНА ОСВІТА ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ	221

ПРОТИДІЯ РОСІЙСЬКІЙ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ: ДОСВІД КРАЇН ЛЮБЛІНСЬКОГО ТРИКУТНИКА

*Павленко Тетяна Анатоліївна, канд. юр. наук, доцент,
доцент каф. держ.-прав. дисциплін, крим. права та процесу, Харківський національний
педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, м. Харків, Україна*

Постановка проблеми. Починаючи з кінця лютого 2014 року Російська Федерація (далі – РФ) перейшла від прихованої тактики впливу на Україну до відкритої гібридної війни, що потягло за собою анексію частини українських територій (Автономної Республіки Крим) та розпалювання сепаратистських та терористичних рухів на південно-східній частині нашої держави. Що, врешті решт, 24 лютого 2022 року отримало страшне продовження у формі відкритої збройної агресії РФ проти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протидію російській дезінформації та пропаганді через досвід країн люблінського трикутника розглядали А.Ю. Даценко, Р.М. Панчук та інші.

Формулювання цілей тез. У даній роботі цілями є розгляд проблем протидії російській дезінформації та пропаганді через досвід країн люблінського трикутника.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед усіх типів міжнародних конфліктів найнебезпечнішими є воєнні (збройні), оскільки вони характеризуються жорсткістю та безкомпромісністю позицій їх учасників, призводять до величезних людських втрат, руйнувань, матеріальних збитків. При цьому їх важко зупинити. Характер воєнних конфліктів і можливості їх мирного розв’язання прямо пов’язані зі специфікою міжнародної системи, в якій вони відбуваються. Збройні конфлікти, тобто війни, є цілеспрямовано організованими зіткненнями збройних сил конфліктуючих сторін з метою нанесення максимально можливої шкоди противнику, аж до знищення його військового й господарського потенціалу. Сучасні збройні конфлікти носять характер гібридних війн, які поєднують традиційні (зброю) і нетрадиційні (інформаційний вплив) методи ведення війни. Масове застосування інформаційних впливів отримало назву інформаційної війни [1]. На сьогодні можемо констатувати, що в російському арсеналі засобів і методів ведення війни одне з перших місць займає інформаційна війна, а саме один з її елементів – розповсюдження дезінформації та пропаганда. Слід зазначити, що розповсюдження РФ дезінформації та пропаганда спрямоване не лише проти України, яка, дійсно, опинилася в самому епіцентрі російського дезінформаційного та пропагандистського впливу, який виправдовує відкрите, збройне вторгнення РФ до нашої країни. Такий вплив активно розповсюджується й проти багатьох цивілізованих країн світу, які надають активу політичну, військову, дипломатичну та

гуманітарну допомогу Україні. Саме тому маємо виходити з того, що інформація як така не має кордонів, її розповсюдження чинить вплив не просто на одну конкретну людину, а на держави, світову спільноту в цілому, а отже є необхідність випрацювати єдиний підхід до розуміння поняття, предмету, змісту дезінформації та її протидії, що має відбуватися злагоджено на рівні міжнародної спільноти (особливо в умовах євроінтеграції), аби на рівні національного законодавства не було спокуси впроваджувати «неоднозначні» норми щодо протидії дезінформації [2, с. 339].

Зауважимо, що проблема протидії російській дезінформації та пропаганді викликає занепокоєння не лише в Україні, а й в інших державах. Це, зокрема, підтверджує ґрунтовний звіт трьох неурядових організації Люблінського трикутника (далі – Звіт): Литви, Польщі та України (Ініціатива громадянської стійкості (CRI), Інститут Костюшко та Детектор Медіа), що був представлений 6 грудня 2022 року в Брюсселі під час Форуму Україна – ЄС [3]. У цьому звіті висвітлено виклики, пов'язані з російською дезінформаційною та пропагандистською діяльністю в країнах Люблінського трикутника.

Основними напрацюваннями цього Звіту є те, що три авторитетні неурядові організації об'єднали зусилля, щоб проаналізувати існуючі виклики та висвітлити основні елементи стійкості до російської дезінформації в Литві, Польщі та Україні. Так, для того, щоб окреслити найкращі практики боротьби з дезінформацією, експерти спочатку розглянули подібності та відмінності основних нарративів і повідомлень, спрямованих проти країн Люблінського трикутника; визначили основні джерела дезінформації та проаналізували її приклади; дослідили та надали оцінку заходам, які вживалися для боротьби з дезінформацією [3, с. 2].

Поширеними нарративами та повідомленнями російської пропаганди та дезінформації в інформаційному просторі Литви, Польщі та України названі такі: Україна – невдала держава, яка перебуває під зовнішнім впливом; уряд України не в змозі забезпечити своїх громадян доступними ресурсами; Україна – русофобська, нацистська країна.

Крім того РФ розповсюджує дезінформацію та пропагандистські нарративи, спрямовані проти переконань і довіри громадян. Зокрема щодо слабкості НАТО та ЄС, які от-от «розвалюються»; що «Захід/НАТО» воює з РФ; що країни (Україна, Польща, Литва) не повинні співпрацювати через своє історичне минуле; санкції не ефективні та спричиняють більшу шкоду «Заходу», аніж РФ.

Що стосується джерел, методів та засобів розповсюдження РФ дезінформації та пропаганди, то сучасні цифрові технології сприяють такому розповсюдженню. Основні російські нарративи все ще продовжують надходити із широкої мережі телеканалів і ЗМІ, які є абсолютно підконтрольними Кремлю. З позитивного у протидії розповсюдженню дезінформації та пропаганди РФ є те, що згідно Звіту з серпня 2022 року такі ключові

проросійські телеканали у Люблінському трикутнику було заблоковано [3, с. 29]. У березні 2022 року ЄС ввів санкції та призупинив мовлення ряду російських телеканалів (наприклад, Sputnik' та RT/ Russia Today та ряду інших), а у червні цього ж року було призупинено телерадіомовлення ще трьох підконтрольних РФ каналів (RTR Planeta, Russia 24 and TV Centre International), які здійснювали мовлення англійською мовою.

Щодо протидії дезінформації та пропаганді, то кожна країна Люблінського трикутника має свій унікальний досвід у заходах по створенню стійкості до російської пропаганди та дезінформації, до того ж на різних рівнях.

На рівні державних установ та їх політики. Так, у країнах Люблінського трикутника завдання в сфері протидії розповсюдженню дезінформації та стратегічної комунікації здійснюються різними підрозділами, що працюють незалежно в рамках конкретних відділів. Така комунікація може здійснюватися, наприклад, на рівні Міністерств закордонних справ. Крім того, створюються й нові органи, діяльність яких спрямована на боротьбу з дезінформацією та пропагандою. Наприклад, у березні 2021 року Україна створила два державні органи, відповідальні за протидію дезінформації. Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки при Міністерстві культури та інформаційної політики України, основними завданнями якого є розбудова стратегічних комунікацій (розробка контрнарративів РФ, проведення інформкампаній, включення українських нарративів у щоденну комунікацію Уряду); протидія дезінформації та формування стійкості до неї. Постійне сповіщення про інформаційні атаки проти України на ресурсах Центру, зокрема на [web-порталі](#), [FB-сторінці](#), та [Telegram-каналі](#); підвищення обізнаності про гібридні загрози (розробка та проведення тренінгів для державних службовців, зокрема для представників комунікаційних підрозділів); регулярне інформування про гібридну агресію з боку Росії на міжнародному рівні, напрацювання механізмів протидії дезінформації спільно з міжнародними партнерами [4]. Та Центр протидії дезінформації при РНБО Україна. У Польщі у вересні 2022 року створено посаду в Канцелярії Прем'єр-міністра – Уповноваженого Уряду з безпеки інформаційного простору Республіки Польща. Його завданням є виявлення та аналіз інформації діяльності проти безпеки, інтересів та іміджу Польщі, виявлення юридичних осіб, особливо іноземних, які здійснюють та проводять інформаційну діяльність проти інтересів Польщі, виявлення проявів проведення інформаційних операцій в інформаційному просторі та проведення заходів, спрямованих на нейтралізацію виявлених загроз безпеці [3, с. 35]. І це лише невелика частина діяльності, щодо створення та роботи нових органів з протидії дезінформації та пропаганді.

На рівні встановлення заборон та правил щодо розповсюдження дезінформації та пропаганди, як вже зазначалося, в першу чергу мова йде про обмеження теле- радіомовлення

каналів, підконтрольних Кремлю. Наприклад, Польська Національна Рада Мовлення (рl. KRRiTV) відразу після російського вторгнення в Україну заборонила мовлення кремлівським ЗМІ в Польщі [3, с. 42]. Хоча, слід зазначити, що у Польщі проросійські канали не були популярними, навіть за умови мовлення польською.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. На рівні ініціатив громадянського суспільства саме країни Люблінського трикутника здійснюють значний внесок у формування стійкості до російської пропаганди та дезінформації. Їх кількість та різноманітність ініціатив вражає. Зупинимось лише на маленькому аспекті – освітньому. Так, кожна країна багато чого запропонувала щодо просування освітніх проектів медіа грамотності: різні тренування і семінари, а також онлайн-курси та матеріали. Наприклад, онлайн-курс «Дезінформація: види, засоби і способи захисту», що запропонований Українським кризовим медіа-центром. Платформа Prometheus пропонує різні навчальні курси: «Інформаційна гігієна», «Як розпізнати брехню в соцмережах». Також протягом 2022 року Британська Рада в Литві та Форум економіки знань спільно реалізували проект «People to People Escape disinfo», під час якого учні навчилися спостерігати, аналізувати та діяти відповідно до умисно та неумисно представленої неправдивої інформація та навчилися її розрізняти.

Співпраця країн Люблінського трикутника у протидії збройній агресії РФ проти України продовжується і надалі, так 11 січня 2023 року Лідери України, Польщі та Литви у Львові підписали Спільну декларацію президентів Люблінського трикутника.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анатомія російсько-українського конфлікту (2014–2022 рр.) в епоху гібридних війн. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/5937>
2. Павленко Т.А. Дезінформація: поняття, ознаки, перспективи протидії. Юридичний науковий електронний журнал. № 7. 2022. С. 337-339. URL: http://lsei.org.ua/7_2022/80.pdf
3. Lublin triangle perspective. December 2022. 55 p. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs/the-lublin-triangle-joint-report-on-counteracting-disinformation.pdf>
4. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkip.gov.ua/content/centr-strategichnih-komunikacij-ta-informacijnoi-bezpeki-pri-ministerstvi-kulturi-ta-informacijnoi-politiki.html>